

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ

УДК 343. 10

DOI <https://doi.org/10.32782/2408-9257-2025-1-25>

Тертишник В. М.,
*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри правоохоронної діяльності
Університету митної справи та фінансів
<https://orcid.org/0000-0002-2993-0450>*

ФУНКЦІЇ ТА ГАРАНТІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРОРА І СЛІДЧОГО В УМОВАХ ПРАВНИЧОЇ ДЕМОКРАТІЇ ТА В ЗМАГАЛЬНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

FUNCTIONS AND GUARANTEES OF THE ACTIVITIES OF THE PROSECUTOR AND INVESTIGATOR IN THE CONDITIONS OF LEGAL DEMOCRACY AND IN THE COMPETITIVE CRIMINAL PROCESS

У статті аналізуються доктринальні аспекти визначення функцій та компетенцій прокурора і слідчого в умовах правничої демократії.

Обґрунтовуються необхідність закріплення в Конституції України та реалізації в галузевому законодавстві засад діяльності прокуратури, доктринально важливих для реалізації стратегії розбудови правової держави.

Акцентується увага на необхідності реалізації таких принципів, як незалежність прокурора і слідчого, деполітизація, верховенство права, людяність, презумпція добропорядності людини, відшкодування шкоди, завданої незаконними діями та рішеннями.

Пропонується законодавчо визначити, що Прокуратура, окрім закріплених в чинному законодавстві, виконує такі основні функції, як нагляд за забезпеченням верховенства права в державі і суспільстві, нагляд за дотриманням прав і свобод людини в діяльності будь-яких органів влади і місцевого самоврядування та їх посадових осіб.

Для мінімізації політичного впливу на Прокуратуру, пропонується закріпити законодавче правило, що Верховна Рада України призначає нового Генерального прокурора, не в перший рік своїх повноважень, а в останню сесію своєї роботи, строком на 10 років.

Доцільно позбавити законодавчий орган права відправки Генерального прокурора у відставку з підстави «недовіри». Примусове відправлення у відставку Генерального прокурора та керівників слідчих органів та має бути допустимим лише в порядку імпідменту на підставі порушень законодавчо визначених вимог щодо бездоганної ділової репутації.

Визначено, що слідчий виконує єдину та важливу функцію – функцію об'єктивного розслідування. Вона не може асоціюватись з притаманними тоталітарним режимам функціями кримінального переслідування, а слідчий не повинен відноситись до сторони обвинувачення.

Реалізація ідей верховенства права у сфері правосуддя та принципу розподілу влади (законодавча, виконавча, судова), потребує при дотриманні балансу приватних та публічних інтересів, забезпечити чітку юридичну визначеність функцій та удосконалення гарантій діяльності прокурора та слідчого..

Ключові слова: *функції, прокуратура, гарантії діяльності прокурора, верховенство права, людяність, юридична визначеність, правнича демократія.*

The article analyzes the doctrinal aspects of determining the functions and competencies of the prosecutor and investigator in the conditions of legal democracy.

With the current legislation, the investigator performs the function of an objective investigation during the pre-trial investigation, and the prosecutor must contribute to this by exercising the function of supervising the legality of the investigation. The investigator should not belong to the prosecution. The function of procedural guidance of the prosecutor in the investigation may be in a state of conflict of interest with the function of supervision over the legality of the investigation, and therefore should be canceled.

The need to consolidate in the Constitution of Ukraine and implement in sectorial legislation the principles of the prosecutor's office, which are doctrinally important for the implementation of the strategy for building the rule of law, are substantiated.

Attention is focused on the need to implement such principles as the independence of the prosecutor, de politicization, the rule of law, humanity, the presumption of human integrity, compensation for damage caused by illegal actions and decisions.

It is proposed to legislate that the Prosecutor's Office, in addition to those enshrined in the current legislation, performs such basic functions as supervision over the rule of law in the state and society, supervision over the observance of human rights and freedoms in the activities of any authorities and local self-government bodies and their officials.

In order to minimize the political influence on the Prosecutor's Office, it is proposed to enshrine the legislative rule that the Verkhovna Rada of Ukraine appoints a new Prosecutor General not in the first year of its powers, but in the last session of its work, for a period of 10 years. It is expedient to deprive the legislature of the right to dismiss the Prosecutor General on the grounds of "no confidence".

The forced dismissal of the Prosecutor General and the heads of investigative bodies should be permissible only by impeachment on the basis of violations of the legally defined requirements for impeccable business reputation.

It is determined that the investigator performs the only and important function – the function of objective investigation. It cannot be associated with the functions of criminal prosecution inherent in totalitarian regimes, and the investigator should not belong to the prosecution.

The implementation of the ideas of the rule of law in the field of justice and the principle of separation of powers (legislative, executive, judicial) requires, in compliance with the balance of private and public interests, to ensure clear legal certainty of functions and improve the guarantees of the Prosecutor's Office.

Key words: *functions, prosecutor's office, guarantees of the prosecutor's activity, rule of law, humanity, legal certainty, legal democracy.*

Постановка проблеми. В ході перманентних судово-правових реформ прокуратура втратила не тільки раніше притаманну їй цілісну функцію нагляду за законністю в державі, а пізніше і релевантну функцію нагляду за дотриманням прав і свобод людини в діяльності органів влади та місцевого самоврядування, а також їх посадових осіб, а, більш того, скасовуючи указані функції прокуратури, законодавці не проявили спроможності сформувати релевантну альтернативу для забезпечення нагляду за дотриманням принципу верховенства права в державі. Відповідно, запроваджуючи указані не зовсім доктринально виважені конституційні та законодавчі зміни, законодавці спробували «компенсувати» не досить виваженим розширенням функцій прокуратури в кримінальному процесі, що породило конкуренцію правових норм та інші проблеми в слідчій та правоохоронній діяльності.

Актуальність досліджуваної проблеми обумовлюється тим, що, звуження сфери прокурорського нагляду, залишає без належного захисту права і свободи громадян, а існуючі пропозиції наділення прокурора функцією нагляду за забезпеченням верховенства права в державі, ще не знайшли наукового висвітлення.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання

даної проблеми показує, що окремі аспекти компетенцій прокуратури та механізмів їх реалізації приділяється певна увага в працях вчених-юристів [4-18]. Разом з тим, існуючі публікації не вичерпують всю складну проблему, а скоріше утворюють фундаментальну базу для її подальшого дослідження.

Мета даної роботи – визначити траєкторію законодавчих реформ основ діяльності прокуратури, для підвищення ефективності прокурорської та правоохоронної діяльності.

Викладення основного матеріалу дослідження. *Функція* – це характерний рід діяльності владних інституції та її представників, які з урахуванням балансу приватних та публічних інтересів, принципу розподілу влади та створення механізмів стримувань і противаг, мають гармонізувати механізми державного управління, забезпечуючи його ефективність в реалізації стратегії розбудови правової держави.

Прокурор – суб'єкт правоохоронного органу, на якого згідно зі ст. 131-1 Конституції України покладаються: підтримання публічного обвинувачення в суді; організація і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням; вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження; **нагляд** за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку; представ-

ництво інтересів держави в суді у виняткових випадках і в порядку, що визначені законом.

Зазначимо, що положення ст. 131-¹ Конституції України в редакції 2016 року про те, що прокуратура здійснює також «вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження», є занадто розпливчавим концептом, з яким явно не гармонізуються положення ч. 3 ст. 2 Закону України «Про прокуратуру», яка визначає, що «на прокуратуру не можуть покладатися функції, не передбачені Конституцією України». [1]

До того ж, замість раніше прописаної функції нагляду за законністю діяльності органів досудового слідства, наразі прокурора уповноважено здійснювати «нагляд за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку». Це викликає сумніви, чи може прокурор наглядати за законністю застосування арешту й інших запобіжних заходів тощо, адже є різне розуміння поняття «слідчі дії» та їх співвідношення з поняттям «процесуальні дії, правничі дії».

Стаття 2 Закону України «Про прокуратуру», перебуваючи в певній неузгодженості з указаними положеннями Конституції України, визначає, що «на прокуратуру покладаються такі функції: 1) підтримання державного обвинувачення в суді; 2) представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених цим Законом та главою 12 розділу III Цивільного процесуального кодексу України; 3) нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство; 4) нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян. На прокуратуру не можуть покладатися функції, не передбачені Конституцією України». [3]

Делегована прокурору система суперечливих функцій вимагає, з одного боку, їх належного доктринального обґрунтування, уточнення та більш чіткого юридичного визначення, а з іншого боку, потребує зміцнення статусу незалежності прокурора від інших гілок влади, реалізації принципу деполітизації при формуванні та діяльності прокуратури.

Декларуючи засаду незалежності прокурорів, що передбачає існування гарантій від незаконного політичного, матеріального чи іншого впливу на прокурора щодо прийняття ним рішень при виконанні службових обов'язків, та принцип «політичної нейтральності прокуратури», важливо створити правові механізми забезпечення даних засад.

В дослідженні ОБСЄ 2021 року «Незалежність прокуратури в Центральній Європі», [19] підкреслюється важливість деполітизації прокуратури та виключення впливу з боку інших органів влади.

Варто унеможливити ситуацію, коли новообраний за партійними списками Парламент приступаючи до роботи зразу ж починає «обирати за своїми інтересами» (за принципом лояльності до політичної більшості) нового Генерального прокурора. Мають бути скасовані приписи ст. 42 Закону України «Про прокуратуру», згідно якої, повноваження Генерального прокурора на посаді припиняються в разі висловлення Верховною Радою України недовіри Генеральному прокурору, що тягне його відставку. Новообрана Верховна Рада України не повинна мати взагалі права обирати нового Генерального прокурора на початку своєї діяльності, а протягом усієї каденції новообраного парламенту має діяти незалежний від Президента України та Верховної Ради Генеральний прокурор, який був раніше призначений на посаду згідно закону, безумовно, якщо при цьому немає вагомих законних підстав для його відставки. Звільнення його за ініціативи депутатів має допускатись лише конституційною більшістю і лише в порядку застосування інституту імпичменту, а не в разі висловлення Верховною Радою України недовіри.

Доцільно буде на конституційному рівні запровадити положення, що Верховна Рада України призначає нового Генерального прокурора, не в перший рік своєї каденції, а на стадії наближення сплину своїх повноважень, тобто в останню сесію своєї каденції. Так би мовити, Верховна рада має призначити ефективного, незалежного та принципового Генерального Прокурора для майбутніх часів державотворення. При цьому, Генеральний прокурор має отримати максимальний статус незалежності, недоторканності і незмінюваності в посаді.

Вважаємо за необхідне Прокуратуру України (а разом з тим і усі слідчі органи) та вивести з підпорядкування законодавчої та виконавчої влади, запровадити призначення їх керівників та термін 10 років, без права відправки їх у відставку Верховною Радою України за формуванням «недовіри». Примусове відправлення у відставку керівників слідчих органів та Генерального прокурора має бути допустимим лише в порядку імпічменту на підставі відповідних для цього фактів, або порушень законодавчо визначених вимог щодо бездоганної ділової репутації.

Для мінімізації впливу на Генерального прокурора, ні Верховна Рада, ні Кабінет Міністрів України, не повинні мати повноважень в період свого основного періоду діяльності щодо підвищення чи пониження рівня заробітної плати Генерального прокурора і його підлеглих, рівно як і відносно співробітників інших правоохоронних інституцій. Такі рішення мають прийматись виключно в останню сесію роботи парламенту на період майбутньої діяльності новопризначеного Генерального прокурора та керівників слідчих і інших правоохоронних органів. Взагалі керівники будь-яких державних інституцій не повинні мати права підвищувати оклади стосовно посад, які вони самі займають. Зарплата співробітників судових та правоохоронних органів (а рівно і усіх чиновників влади) має бути уніфікована та не бути меншою трьох розмірів мінімальної зарплати в державі і не вищою за 7 таких розмірів. Зважаючи на те, що мінімальна зарплата з 1 січня 2025 року встановлена в розмірі 8000 грн., це буде відповідати принципу справедливості, покращить відношення суспільства до правоохоронних органів влади.

Потрібно запровадити функцію державного нагляду Прокуратури за забезпеченням верховенства права в державі, дотриманням антикорупційного законодавства, нагляду за дотриманням прав і свобод людини в діяльності підприємств, установ та організацій, а також в діяльності посадових і службових осіб органів державної влади та правоохоронних органів.

Наприклад, чиновник незаконно звільнив вагітну жінку з роботи. Мабуть буде простіше та результативніше потерпілій від свавіл-

ля чиновника звернутись до прокурора, який, отримавши відповідні повноваження має скасувати наказ про звільнення, відновивши порушені права людини. Такий механізм швидкий і мало затратний в порівнянні зі зверненням потерпілої до суду. Забезпечення верховенства права в державі та захист прав і свобод людини є надважливою функцією усієї держави і суспільства, а прокуратура має внести свій вклад у вирішення цієї проблеми використовуючи наглядові повноваження.

У кримінальному провадженні, наразі, суб'єкти кримінального процесу виконують *п'ять основних функцій*: 1) розслідування, 2) нагляд і контроль, 3) обвинувачення, 4) правничу допомога та захист, 5) правосуддя.

Нагляд за законністю досудового розслідування – традиційно одна із основних та незмінних функцій прокурора, що спрямована на забезпечення законності в кримінальному судочинстві та оперативно-розшукових заходах, недопущення незаконних дій і рішень у цій сфері правоохоронної діяльності.

Керівництво слідством – відносно нова функція прокурора. Позбавляючи прокуратуру функції розслідування, закон закріплює новелу, за якою прокурор не тільки наглядає за слідством, а й керує ним.

Згідно з ч. 2 ст. 36 КПК України прокурор здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування *у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням*.

Тобто він поєднує функції керівника слідчого, обвинувача і прокурора, здійснює нагляд за розслідуванням загалом, а, отже, і за керівництвом розслідуванням зокрема. Фактично прокурорський нагляд буде охоплювати й нагляд за своєю діяльністю як керівника органу розслідування. Якщо ж прокурор керує слідством, то виникає проблема ефективності прокурорського нагляду за керівництвом розслідування. Тут закладається можливість конфлікту інтересів, адже розраховувати на принциповість нагляду прокурора за законністю слідства при неякісному керівництві слідством ним же – це найвне мистецтво юридичних фікцій.

Така концепція не тільки не логічна, а й не доцільна. Зокрема, якщо зберігається і посада самого керівника органу розслідування, вини-

кає не лише дублювання функцій керівництва слідством та збільшуються прояви бюрократії.

Закріпленою в законі компетенцією прокурора фактично ліквідовано принцип процесуальної самостійності й незалежності слідчого як важливої передумови об'єктивності розслідування.

Закон зобов'язує слідчого виконувати доручення та вказівки прокурора, які надаються у письмовій формі. Невиконання слідчим законних вказівок та доручень прокурора, наданих у порядку, передбаченому цим Кодексом, тягне за собою передбачену законом відповідальність (ст. 40 КПК України). Такі положення суперечать проголошеній процесуальній самостійності слідчого.

З цього приводу С. Микитюк не безпідставно зазначає, що зважаючи на багатогранність роботи слідчих ДБР та особливості підслідних їм кримінальних справ (включаючи злочини вчинені прокурорами) варто забезпечити створення окремої самостійної та незалежної атorneyської служби нагляду за законністю в діяльності ДБР, яка б не була підпорядкована Офісу генерального прокурора. Варто звернути увагу, що, наприклад, в США та Канаді посада Генерального атorneyя об'єднана з посадою Міністра юстиції. Доцільно запровадити посади підрозділу атorneyської служби та посади атorneyя в Міністерстві Юстиції, чим має забезпечуватись більша незалежність даної наглядової інституції від Офісу генерального прокурора, співробітники якого можуть в разі вчинення злочинів стати фігурантами (підслідними) у справах слідчих ДБР, хоча водночас досі уповноважені здійснювати нагляд та процесуальне керівництво слідчими ДБР [12, с. 187–188].

Функція розслідування – інтегративна функція в системі кримінального процесу, виконання якої покладено на слідчого, який у взаємодії з експертами, детективами, органами оперативно-розшукової діяльності та іншими правоохоронними органами, відповідно до вимог кримінально-процесуального закону, забезпечує неупереджене, всебічне, повне та об'єктивне дослідження усіх обставин предмету кримінального провадження, встановлює об'єктивну істину та створює належну доказову і правову базу для здійснення правосуддя.

Рішення про позбавлення прокуратури функції розслідування взагалі не конструктивні, адже, з одного боку, за законом прокурор може самостійно проваджувати слідчі дії, а з іншого боку, прокурор за приписами КПК України не просто здійснює нагляд за законністю розслідування, а реалізує такий нагляд шляхом «керівництва слідством». Тобто на сьогодні реалізована спотворена концепція – «прокуратурі розслідувати кримінальні правопорушення не можна, а керувати слідством – «залюбки».

Якщо ж прокурор уже отримав функцію процесуального керівництва слідством (і вона «не підлягає сумніву»), тоді на законодавчому рівні доцільно буде закріпити правило, що на посаду прокурора призначається фахівець у галузі права, який (окрім уже закріплених в законі вимог) має практичний стаж слідчої діяльності не менше трьох років. А інакше ж як можна ефективно здійснювати процесуальне керівництво слідством, не маючи досвіду слідчої роботи.

Більш прийнятною для української правової системи може бути класична модель, за якої прокурор як посадова особа державної влади у кримінальному процесі на досудовому слідстві виконує функцію нагляду за забезпеченням верховенства права і законності, а в судовому процесі – підтримує обвинувачення.

Між тим, надання прокурору функції «підтримання публічного обвинувачення в суді» викликає питання щодо того, чи уповноважений прокурор формувати обвинувачення і обґрунтовувати його на досудовому слідстві, обґрунтовувати необхідність арешту підозрюваного тощо. Особливо багато питань з огляду на суперечливу міжнародним правовим актам заміну інституту «пред'явлення обвинувачення» на інститут «повідомлення про підозру».

Підтримання публічного обвинувачення – одна з функцій прокурора, яка полягає в безпосередній його участі в розгляді судом справи і використанні повноважень обвинувача для всебічного дослідження доказів, захисту прав потерпілого та інших учасників процесу, забезпечення правосуддя і невідворотності кримінальної відповідальності за вчинені кримінальні правопорушення.

Кримінально процесуальним законом прокурор разом зі слідчим віднесено до сторони

обвинувачення. Між тим, *по-перше*, на досудовому слідстві за чинним КПК України замість обвинувачення запроваджено повідомлення про підозру, а обвинувачений з'являється по завершенню слідства, на підставі складеного обвинувального висновку. Дана новела, незважаючи на її «тусклий блиск новизни» не корегується з міжнародними правовими актами. Зокрема, *Європейська конвенція з прав людини визначає*: «Кожен, **кого заарештовано**, має бути негайно поінформований зрозумілою для нього мовою про підстави його арешту і про будь-яке **обвинувачення, висунуте проти нього**» (ч. 2 ст. 5). Отже КПК України має бути приведений у відповідність до даної норми. *По-друге*, як слідчий, так і прокурор, згідно ч. 2 ст. 9 КПК України, зобов'язані всебічно, повно і неупереджено дослідити обставини кримінального провадження, виявити як ті обставини, що викривають, так і ті, що виправдовують підозрюваного, обвинуваченого, а також обставини, що пом'якшують чи обтяжують його покарання, надати їм належну правову оцінку та забезпечити прийняття законних і неупереджених процесуальних рішень.

З даних правових норм можна зробити висновок, що за чинним кримінально-процесуальними законодавством на досудовому слідстві обвинувачення відсутнє, слідчий виконує функцію розслідування, а прокурор має сприяти цьому, здійснюючи функцію нагляду за законністю розслідування. Функція обвинувачення виконується прокурором в суді, коли появляється особа зі статусом обвинуваченого. Але приводячи законодавство у відповідність до міжнародних правових актів, необхідно замість повідомлення про підозру затриманому чи заарештованому, передбачити пред'явлення такій особі обвинувачення.

Висновки. В реформуванні прокуратури на законодавчому рівні необхідно забезпечити реалізацію таких, доктринально збалансованих з міжнародно-правовими актами та нормами Конституції України, положень.

По-перше, В Конституції України визначити, що Прокуратура виконує в державі такі функції: вищий нагляд за забезпеченням верховенства права в державі і суспільстві; нагляд за дотриманням прав і свобод людини в діяльності будь-яких органів влади та місцевого само-

врядування та їх посадових осіб; нагляд за забезпеченням законності в діяльності слідчих та інших правоохоронних органів; підтримання обвинувачення в суді щодо підсудних; представництво інтересів держави в національних та міжнародних правовідносинах.

По-друге, Прокуратура має діяти на основі принципів незалежності та деполітизації. Процедура призначення Генерального прокурора на посаду, має мінізувати можливості впливу на нього з боку інших гілок влади та їх посадових осіб, а також з боку політичних партій та їх коаліцій.

Для цього варто закріпити законодавче правило, що Верховна Рада України призначає нового Генерального прокурора, не в перший рік своєї каденції, а в останню сесію своєї каденції, строком на 10 років, без права відправки їх у відставку Верховною Радою України за формуванням «недовіри».

По-третє, примусове відправлення у відставку Генерального прокурора та керівників слідчих органів та має бути допустимим лише в порядку імпичменту на підставі відповідних для цього фактів, або порушень законодавчо визначених вимог щодо бездоганної ділової репутації.

По-четверте, доцільно передбачити вимогу наявності юридичної освіти за спеціальністю «право» або «правоохоронна діяльність» чи «міжнародне право» усіх без винятку посадових осіб прокуратури, а також наявності стажу правничої роботи не менше трьох років. При цьому, оправдано буде на законодавчому рівні закріпити положення, що на посаду прокурора призначається особа, яка має відповідний стаж правничої роботи на посадах слідчих.

П-п'яте, Верховна Рада України повинна отримувати повноваження щодо зміни рівня заробітної плати прокурорів та слідчих, антикорупційних та інших правоохоронних органів і суду лише в останню свою каденцію, а при визначенні такої керуватись принципом справедливості.

Реалізація ідей верховенства права у сфері правосуддя та забезпечення ефективної протидії злочинності вимагає на основі принципу розподілу влади (законодавча, виконавча, судова), з дотриманням балансу приватних та публічних інтересів, забезпечити чітку юри-

дичну визначеність функцій та гарантій діяльності Прокуратури.

Процес правової реформи в Україні обумовлює необхідність закріплення в Конституції України та реалізації в галузевому законодавстві таких засади діяльності прокуратури, слідчих та інших правоохоронних органів, як верховенство права, пропорційності, людяності, презумпції добропорядності людини, процесу-

альної самостійності і незалежності слідчого та прокурора, відшкодування шкоди, завданої незаконними діями та рішеннями.

Перспективи подальшого дослідження проблеми вбачаються в розробці доктринальної моделі принципів людяності, презумпції добропорядності людини та інших принципів права правової держави та правничої демократії.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України: прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. Зі змінами, внесеними згідно із Законами України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88. Із змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
3. Закон України «Про прокуратуру». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 2-3, ст. 12. Із змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>
4. Мірковець Д. М. Інститут контрольно-наглядової діяльності та процесуальна самостійність слідчого: аспекти співвідношення. *Юридична наука*. 2020. № 3(105). С. 387-398.
5. Балита Р. І., Блажівський Є. М., Вернидубов І. В., Власова Г. П., Гасвий В.Ф. Підтримання прокурором публічного обвинувачення: підручник. Київ: Нац. акад. прокуратури України, 2017. 629 с.
6. Верховенство права в діяльності правоохоронних органів. Монографія / В. Тertiшник, Т. Батраченко, В. Ченцов, О. Сачко, І. Єфімова, В. Юрчишин, П. Юрчишин, С. Микитюк, О. Тertiшник, А. Минсєв, О. Розгон, І. Сухачька, О. Хорошун / За заг. ред. доктора юрид. наук, професора В. Тertiшника. Київ: Алерта, 2025. 536 с. ISBN 978-617-566-897-9
7. Гецько В. В. Моделі прокуратури в механізмі розподілу державної влади: досвід зарубіжних країн. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2025. Серія ПРАВО. Випуск 87: частина 4. С. 386–391. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2025/03/62.pdf>
8. Деяк І. М. Проблема інституційного позиціонування прокуратури в контексті конституційного принципу поділу влади. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. №6. С. 127–132. DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.06.18>
9. Іллящук Д.Г. Кримінальна процесуальна діяльність прокурора у забезпеченні прав особи на стадії досудового розслідування: монографія. Київ: Алерта, 2024. 246 с. ISBN 978-617-566-869-6
10. Кайдрович Х. І. Прокуратура у механізмі поділу влади в Україні. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Юридичні науки». № 2(48). 2022. С. 22–29.
11. Лапкін А. В. Прокурор у кримінальному провадженні: теоретичні, правові та організаційні проблеми: монографія. Харків: Право, 2020.
12. Микитюк С. Забезпечення незалежності та процесуальної самостійності слідчих державного бюро розслідувань. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 4. С. 184–189.
13. Письменний Д. П. Функції обвинувачення та захисту за новим КПК України. *Право і суспільство*. 2013. № 2. С. 353–358.
14. Підтримання прокурором публічного обвинувачення в суді присяжних: наук.-практ. посіб. / Мустеца І. В., Антонєць О. В., Кулаківський К. О., Троян О. Л., Бутенко А. М., Шмалєня С. В., Туркот М. С. та ін.; за ред. І. В. Мустеци, М. С. Туркота, О. Л. Трояна. Київ: Норма права, 2024. 146 с.
15. Прокуратура в Україні: навчальний посібник / за заг. ред. М. М. Стефанчук. Київ: Алерта, 2025. 526 с. ISBN 978-617-566-888-7
16. Тertiшник В. Конституція України. Науково-практичний коментар. Вид. 3-тє, доповн. і перероб. Київ: Алерта, 2024. 486 с. ISBN 978-617-566-844-3
17. Тertiшник Володимир Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар. Вид. 22-ге, доповн. і перероб. Київ: Алерта, 2025. 1096 с. ISBN 978-617-566-893-1
18. Юрчишин В. М., Юрчишин Ю. В. Процесуальні засади участі прокурора у кримінальних провадженнях про корупційні злочини: монографія. Чернівці: Технодруk, 2021. 188 с.
19. Independence of prosecutors in Central EUROPE: ODIHR webinar report. Warsaw, 20 October 2021. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/4/4/511120.pdf>